

Н. І. ГОРНОСТАЙ, С. Н. С.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В УКРАЇНІ

Резюме. Транскордонне співробітництво охоплює спільні дії, що спрямовані на встановлення та поглиблення економічних, соціальних, наукових, технологічних, екологічних, культурних та інших зв'язків між суб'єктами і учасниками цих відносин в Україні та відповідними суб'єктами і учасниками таких відносин у сусідніх державах, у межах компетенції, визначеної національним законодавством. Розвиток транскордонного співробітництва може стати дієвим інструментом, що сприятиме прискоренню процесу інтеграції України до європейського економічного простору.

Інституційно-правове забезпечення розвитку транскордонного співробітництва в Україні складається з міжнародних нормативно-правових документів, ратифікованих Україною, міждержавних угод, національного законодавства, міжрегіональних угод, а також угод між учасниками, зокрема єврорегіональних утворень, які стосуються транскордонного співробітництва.

У статті розглянуто особливості нормативно-правового регулювання транскордонного співробітництва України. Здійснено аналіз ключових міжнародних і національних нормативних актів, що забезпечують ефективність транскордонного співробітництва на різних рівнях. Акцентовано на необхідності приведення законодавства України у відповідність до європейських правових норм. Також проаналізовано сучасний стан транскордонного співробітництва в Україні, визначено головні проблеми й окреслено перспективи його розвитку.

Ключові слова: транскордонне співробітництво, договірно-правова база, загальноєвропейські норми і принципи, Мадридська конвенція, єврорегіональне співробітництво.

ВСТУП

Розвиток транскордонного співробітництва може стати реальним інструментом, що сприятиме швидшому процесу входження України до європейського економічного простору.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Питання транскордонного співробітництва стало об'єктом значної уваги з кінця ХХ століття. Однак деякі аспекти функціонування цього співробітництва, зокрема на українсько-євросоюзівських прикордонних територіях в умовах нових візових режимів, залишаються недостатньо вивченими. У сучасних геополітичних, економічних і соціокультурних умовах транскордонне співробітництво постає важливим інструментом єврорегіональної взаємодії, розв'язання спільних проблем, особливо в прикордонних регіонах, а також поглиблення відносин між сусідніми країнами. Однак таке співробітництво може бути ефективним лише за умов належного нормативно-правового забезпечення як на регіональному та національному рівнях, так і через міжнародні договори.

АНАЛІЗ ВИКОРИСТАНИХ ПУБЛІКАЦІЙ

Проблематику транскордонного співробітництва вивчали такі українські науковці та практики, як І. Артьомов [3], І. Кацал [4], В. Мар-

кович [2], В. Пархоменко [1] та ін. Вони досліджують теоретичні основи транскордонного співробітництва, аналізують законодавчу базу для впровадження цих процесів, а також розглядають переваги та недоліки різних форм транскордонної взаємодії. Проте недостатньо дослідженими залишаються питання активізації транскордонного співробітництва в рамках Європейської політики сусідства та міжнародний досвід створення і розвитку транскордонних кластерів.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

В Україні нормативні акти, які регулюють різні правовідносини, класифікують за певною системою, що визначає місце кожної норми в механізмі правового регулювання. Наразі структура юридичних норм, тобто джерел, що регулюють правове поле, зокрема у сфері транскордонного співробітництва, виглядає так:

- міжнародно-правові акти і угоди, які були підписані та ратифіковані в Україні відповідно до встановленого порядку;
- закони України;
- підзаконні нормативно-правові акти, до яких належать акти, підписані Президентом і затверджені Урядом України тощо;
- підзаконні акти місцевого рівня.

В Україні основою інституційно-правової бази для транскордонного співробітництва, зокрема в рамках єврорегіональних ініціатив, що є ефективним інструментом встановлення та підтримки міжнародних і міжрегіональних зв'язків, виступають міжнародні договори. Відповідно до Конституції України, чинні міжнародні договори, які були ратифіковані Верховною Радою України, входять до складу національного законодавства, тобто мають статус актів прямої дії і не потребують додаткового регулювання через внутрішні законодавчі акти.

До головних міжнародно-правових документів, які регулюють транскордонне співробітництво за участі українських прикордонних регіонів, належать наступні.

- Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями, так звана Мадридська Конвенція від 21 травня 1980 р. (Україна приєдналася 14 липня 1993 р.) і три додаткові протоколи до неї:

– Додатковий протокол до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями від 9 листопада 1995 р. (ратифіковано Україною 28 липня 2004 р.). Саме в Додатковому протоколі визначається можливість укладання угод про транскордонне співробітництво та створення органу транскордонного співробітництва місцевими органами влади чи органами місцевого самоврядування прикордонних регіонів сусідніх держав;

– Протокол № 2 до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями 5 травня 1998 р. (ратифіковано Україною 28 липня 2004 р.) стосується міжтериторіального співробітництва. Цей документ створює можливості для співпраці місцевих органів влади і органів місцевого самоврядування іноземних держав, які не є сусідами, тим самим розширюючи можливості горизонтальної співпраці (зокрема єврорегіон — єврорегіон чи єврорегіон — прикордонний регіон);

– Протокол № 3 до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями стосовно об'єднань єврорегіонального співробітництва (ОЕС) від 16 листопада 2009 р. (ратифіковано Україною 16 травня 2012 р.). Протокол № 3 забезпечує формування органу транскордонного співробітництва, наділеного правосуб'єктністю.

- Європейська хартія місцевого самоврядування від 15 жовтня 1985 р. (ратифіковано Україною 15 липня 1997 р.) містить стан-

дарті щодо організації управління на місцях на засадах місцевого самоврядування [5].

- Декларація про транскордонне співробітництво в Європі, підписана 6 листопада 1989 р. Кабінетом Міністрів Ради Європи.

Нормативно-правове забезпечення розвитку транскордонного співробітництва на національному рівні охоплює спеціальні нормативні акти та акти загального характеру, які першочергово формують інституційні умови й окреслюють правила функціонування в них суб'єктів. Також значну частину законодавчої бази України щодо транскордонного співробітництва становлять міждержавні угоди, через укладення яких відбувається регулювання відмінностей у країнах-партнерах і створюються можливості для безпосередньої участі регіональних і місцевих органів влади в транскордонній співпраці. Окрім того, передумовою для встановлення більш тісної співпраці між органами регіонального чи місцевого самоврядування сусідніх країн у рамках розвитку транскордонного співробітництва є створення сприятливих законодавчих умов для укладення договорів на рівні цих органів.

Таким чином, основу інституційно-правового забезпечення становлять: міжнародне та національне законодавство, двосторонні угоди між сусідніми державами в рамках транскордонного співробітництва, угоди між місцевими органами влади, установчі угоди, статuti органів транскордонного співробітництва та стратегії, програми, концепції та інші регулятивні документи регіональної політики в рамках транскордонного співробітництва [6].

Процес активізації в Україні транскордонного співробітництва розпочався з приєднання нашої країни до "Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями" у 1993 р. та введення у дію Закону України "Про транскордонне співробітництво" [7] від 24 червня 2004 р. № 1861-IV. Окрім того, країна отримала новий підхід з впровадженням Євросоюзом у 2009 р. ініціативи "Східне партнерство" [8].

Національне законодавство України щодо транскордонного співробітництва охоплює вже вказаний Закон України "Про транскордонне співробітництво", міжнародні угоди, конвенції, хартії, ратифіковані Україною, двосторонні та багатосторонні угоди, підписані Україною з сусідніми державами.

Особливість Закону України "Про транскордонне співробітництво" [7] полягає в тому, що він визначає завдання, принципи державної політики, права й обов'язки суб'єктів у сфері транскордонного співробітництва, принципи та форми державної підтримки, фінансові ресурси

для транскордонної співпраці. Також у документах враховано геополітичні зміни, які відбулися внаслідок розширення ЄС на Схід у 2004 році.

Закон України “Про транскордонне співробітництво” регулює економічні, правові, організаційні та відносини у сфері транскордонного співробітництва та конкретизує в рамках такої співпраці джерела фінансування проектів (програм).

Відповідно до вказаного Закону, транскордонне співробітництво — це “спільні дії, спрямовані на встановлення і поглиблення економічних, соціальних, наукових, технологічних, екологічних, культурних та інших відносин між суб'єктами і учасниками таких відносин в Україні і відповідними суб'єктами і учасниками таких відносин із сусідніх держав у межах компетенції, визначеної їх національним законодавством” [7]. Мета транскордонного співробітництва полягає в розвитку соціально-економічних, науково-технічних, екологічних, культурних та інших зв'язків між суб'єктами та учасниками транскордонного співробітництва.

Водночас в Україні головним документом, що визначає регіональну політику у сфері транскордонного співробітництва, є “Державна програма розвитку транскордонного співробітництва на 2021–2027 роки” [9], у якій розвиток транскордонного співробітництва зазначається з-поміж головних завдань за двома стратегічними цілями. Окрім того, одним з інструментів реалізації цієї програми є державні програми розвитку транскордонного співробітництва, які передбачають консолідацію зусиль, спрямованих на сприяння розвитку євро регіонів, ліквідацію інфраструктурних та адміністративних бар'єрів для активізації співпраці прикордонних територій, провадження спільної діяльності у сфері малого та середнього бізнесу, підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів, розбудову їх виробничої та соціальної інфраструктури.

Закон фактично не визнає значущість транскордонного співробітництва як інструменту регіонального розвитку і не розглядає його як частину регіональної політики України. До того ж, він не враховує зміни в механізмах підтримки транскордонного співробітництва з боку ЄС, зокрема нові інструменти партнерства та програми (INTERREG, FARE, TACIS). Окрім того, закон містить суперечливі положення щодо участі місцевих органів влади в міжрегіональному та транскордонному співробітництві. Закон закріплює наявні форми державної фінансової підтримки транскордонного співробітництва, або, точніше, її відсутність, оскільки в ньому не визначено джерела та механізми надання такої підтримки з боку держави (наразі проекти і про-

грами транскордонного співробітництва, що реалізуються в прикордонних регіонах України, фінансуються міжнародними донорами).

Стимулом розвитку транскордонного співробітництва в Україні стали Закон України “Про стимулювання розвитку регіонів” від 08 вересня 2005 р. № 2850-IV [10], послідовно прийняті “Державна програма розвитку транскордонного співробітництва на 2007–2010 рр.” (Постанова Кабінету Міністрів України № 1819 від 27 грудня 2006 р.) [11]; “Державна програма розвитку транскордонного співробітництва на 2011–2015 рр.” (Постанова Кабінету Міністрів України № 1088 від 1 грудня 2010 р.) [12]; “Державна програма розвитку транскордонного співробітництва на 2016–2020 рр.” (Постанова Кабінету Міністрів України № 554 від 23 серпня 2016 р.) [13]. Метою зазначених програм є активізація розвитку соціально-економічних, науково-технічних, екологічних, культурних та інших зв'язків між суб'єктами транскордонного співробітництва. Практична цінність названих документів обумовлена напрацюванням можливих варіантів розв'язання актуальних проблем розвитку транскордонного співробітництва [14].

Нормативно-правова база (окрім національного законодавства) включає також низку міжнародних договорів, які ратифіковані Україною, а також низку міжрегіональних угод транскордонного співробітництва, які сприяють соціальній та економічній конвергенції прикордонних регіонів і створенню нових можливостей для їх розвитку, зокрема розвитку економічних, соціальних, науково-технічних, екологічних, культурних та інших відносин, обміну досвідом.

Одним із практичних інструментів реалізації національних інтересів у транскордонному контексті, є робота міжурядових комісій і координаційної ради за участі України, а саме:

- Українсько-Словацька міжурядова комісія з питань транскордонного співробітництва;
- Українсько-Угорська міжурядова змішана комісія з питань транскордонного та прикордонного співробітництва;
- Спільна Українсько-Польська координаційна міжурядова рада з питань міжрегіонального співробітництва;
- Українсько-Румунська міжурядова група з транскордонного та міжрегіонального співробітництва.

Також розвиток транскордонного співробітництва з країнами регіонів Карпат та Чорного моря здійснюється в рамках міжнародних робочих груп і Керівного комітету Карпатської мережі природно-заповідних територій, які діють під егідою Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат [15].

Поряд із розглянутими базовими нормативно-правовими документами заслуговує на увагу комплекс нормативно-правових актів, які регулюють питання транскордонного співробітництва на рівні органів місцевої влади та самоврядування. Це закони України “Про місцеве самоврядування в Україні” від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР [16], “Про місцеві державні адміністрації” від 09 квітня 1999 р. № 586-XIV [17], Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року” від 6 серпня 2014 р. № 695 [18], у яких визначено загальні правові підстави для участі в транскордонному співробітництві місцевих територіальних громад або властей.

Частиною законодавчої бази України, що також стала підґрунтям активізації розвитку транскордонного співробітництва та яка регламентує транскордонні стосунки, є низка двосторонніх угод, зокрема: Угода про добросусідські відносини та співробітництво між Республікою Польща та Україною від 18 травня 1992 р., що набула чинності 30 грудня 1992 р. [19]; Договір про основи добросусідства та співробітництва між Україною та Угорською Республікою від 6 грудня 1991 р. [20]; Договір про сусідство, дружні відносини та співробітництво між Україною та Словачкою Республікою від 29 червня 1993 р. [21]; Договір про відносини добросусідства та співробітництва між Україною та Румунією від 2 червня 1997 р. [22]; Угода між Урядом України та Урядом Республіки Молдова про співробітництво між прикордонними областями України та адміністративно-територіальними одиницями Республіки Молдова від 11 березня 1997 р. [23].

Не менш важливими в регулюванні транскордонного співробітництва України з державами — членами ЄС є стратегічні документи, які визначають головні аспекти євроінтеграційного курсу України. Насамперед це Стратегія інтеграції України до Європейського Союзу, Національна програма інтеграції України до Європейського Союзу, План дій Україна — ЄС, рішення і резолюції щорічних самітів Україна — ЄС та інші документи.

Укладено низку міжрегіональних договорів, зокрема: Угоду про співробітництво між Закарпатською областю та Пряшівським самоврядним краєм Словаччини, між Закарпатською областю і Кошицьким самоврядним краєм Словаччини; Угоду між Крайовим Урядом у Кошицях та Закарпатською облдержадміністрацією про надання допомоги та взаємну поінформованість зв'язку з надзвичайними ситуаціями; Протокол намірів щодо спільної транскордонної стратегії

міжрегіонального співробітництва Волинською, Закарпатською, Львівською областями та Люблінським і Підкарпатським воєводствами республіки Польща.

Розвитку двосторонніх відносин між Україною та її сусідами, зокрема підписанню згаданих угод, сприяють активна діяльність Українсько-Польської міжурядової комісії з питань торгівлі та економічного співробітництва, Українсько-Польської комісії з питань співробітництва в галузі охорони навколишньої природного середовища; Українсько-Словацька міжурядова комісія з питань транскордонного співробітництва, Українсько-Польська міжурядова координаційна рада з питань міжрегіонального співробітництва [24].

Однак, попри значну кількість нормативно-правових документів, які регламентують міжрегіональну співпрацю, в Україні відсутня єдина науково обґрунтована концепція транскордонного співробітництва, яка б пропонувала методологічні підходи до розвитку процесів з урахуванням не лише окремого регіону, а й загальнонаціональних інтересів.

До інституційного забезпечення транскордонного співробітництва варто зарахувати: 1) міжурядову та міжрегіональну нормативно-правову базу (закони, угоди, концепції, стратегії, програми); 2) спільні проекти на державному рівні та на рівні місцевих органів влади в усіх сферах транскордонного співробітництва; 3) міжурядові зустрічі, конференції, з'їзди, комісії; 4) торгово-промислові палати, консульства, громадські організації та установи, що беруть участь у встановленні економічних, культурних, політичних та інших зв'язків між Україною та її сусідами; 5) спеціальні економічні зони; 6) діяльність спільних і підприємств.

З огляду на те, чиї інтереси представляють інституції транскордонного співробітництва, можна виділити три групи: міжнародні, державні та недержавні структури.

Міжнародні структури. Інтереси регіонів в Європі представляють багато організацій, але головними структурами транскордонного співробітництва на міжнародному рівні є повноважні органи країн — членів ЄС та Ради Європи. Ці структури почали свою діяльність у 1994 році.

Державні структури. Державне управління у сфері транскордонного співробітництва здійснюють Кабінет Міністрів України, Рада міністрів АР Крим (до анексії півострова), місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування відповідно до їхньої компетенції. Координацію розробки, укладання та організацію виконання міждержавних договорів України з питань розвитку транскордонного співробітництва

здійснює Міністерство закордонних справ України. Також державне управління транскордонним співробітництвом здійснюється на рині Спільних міждержавних комісій та робочих груп. У зв'язку з розширенням ЄС та запровадженням нового інструменту сусідства на Європейському континенті, першим кроком розвитку транскордонного співробітництва в цьому напрямі є впровадження програм сусідства (Польща — Білорусь — Україна, Словаччина — Угорщина — Україна та Румунія — Україна), реалізація яких спрямована на покращення соціально-економічного становища та інвестиційного клімату в прикордонних регіонах, а також розвиток їхньої інфраструктури.

Недержавні структури. Формування інституційного підґрунтя для розвитку транскордонного співробітництва в Україні пов'язують із появою наприкінці 1980-х рр. регіональних об'єднань:

- агентств регіонального розвитку, на які було покладено завдання розробки, формування та ведення проблемного каталогу регіону, організації та координації реалізації інвестиційних проєктів, організації роботи з рекламування регіону — випуску різноманітних каталогів, проспектів, бюлетенів і багато інших робіт;
- вишів та інститутів перепідготовки кадрів або інститутів другої освіти;
- консалтингових фірм, які організовувалися (переважно) в рамках міжнародних проєктів;
- міжнародних ярмарок-торгів, спеціалізованих виставок, науково-популярних семінарів, у рамках яких здійснюється обмін науковою і комерційною інформацією.

Значного розвитку досягла співпраця у сфері розвитку туризму та культурно-освітній сфері [25].

ВИСНОВКИ

На завершення варто підкреслити, що транскордонне співробітництво є науковою категорією, яка потребує подальшого дослідження. На основі проаналізованих матеріалів, що висвітлені в цій статті, можна дійти висновку про те, що транскордонне співробітництво є ключовою формою міжнародної взаємодії. Воно сприяє розвитку та вдосконаленню національної правової системи, яка має оперативну реагувати на динамічний розвиток відносин у сфері міжнародної співпраці між громадами сусідніх держав.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Пархоменко В. В. Проблеми та перспективи транскордонного співробітництва в Україні / В. В. Пар-

- хоменко // Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту. — 2020. — № 4. — С. 77–85.
2. Маркович В. В. Соціально-економічна ефективність транскордонного співробітництва України в умовах європейської інтеграції : дис. канд. екон. наук. спец. 08.00.02 / В. В. Маркович. — Львів, 2017. — 211 с.
3. Артьомов І. В. Актуальні аспекти нормативно-правового забезпечення транскордонного співробітництва України / І. В. Артьомов // Історія торгівлі, податків та мита. — 2014. — № 1. — С. 98–104.
4. Кацал І. Перевірка витрат за проєктами в межах програм транскордонного співробітництва: загальний концепт і практичні рекомендації / І. Кацал // Вісник МСФЗ. — 2019. — № 8.
5. Європейська хартія місцевого самоврядування [Електронний ресурс] : від 15 жовт. 1985 р. № 994_036. (1997). — Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text6.
6. Калат Я. Я. Перспективи розвитку інституціоналізованих форм транскордонного співробітництва в Україні / Я. Я. Калат, О. П. Демедюк // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. — 2017. — Вип. 5. — С. 92–97. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sepspu_2017_5_21.
7. Про транскордонне співробітництво [Електронний ресурс] : Закон України від 24 черв. 2004 р. № 1861-IV. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-15#Text>.
8. Впровадження Європейської політики сусідства в Україні: досягнення 2012 року й рекомендації до подальших дій (21/03/2013) [Електронний ресурс] // Представництво Європейського Союзу в Україні. — Режим доступу: http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/press_corner/all_news/news/2013/2013_03_21_2_uk.htm.
9. Про затвердження Державної програми розвитку транскордонного співробітництва на 2021–2027 роки [Електронний ресурс] : Постанова КМУ від 14 квіт. 2021 р. 408-2021-п. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/408-2021-%D0%BF#n110>.
10. Про стимулювання розвитку регіонів [Електронний ресурс]: Закон України від 08 верес. 2005 р. № 2850-IV. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2850-15#Text>.
11. Державна програма розвитку транскордонного співробітництва на 2007–2010 рр. [Електронний ресурс]: Постанова КМУ від 27 груд. 2006 р. № 1819. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1819-2006-%D0%BF>.
12. Державна програма розвитку транскордонного співробітництва на 2011–2015 рр. [Електронний ресурс]: Постанова КМУ від 01 груд. 2010 р. № 1088. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1088-2010-%D0%BF/paran14#n14>.
13. Державна програма розвитку транскордонного співробітництва на 2016–2020 рр. [Електронний ресурс]: Постанова КМУ від 23 серп. 2016 р. № 554. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/554-2016-%D0%BF>.
14. Кухарська Н. О. Транскордонне співробітництво як форма розвитку економічних відносин України на регіональному рівні / Н. О. Кухарська // Management of modern socio-economic systems : collective monograph / [edited by J. Žukovskis, K. Šaposhnykov]. — Kaunas, Lithuania : Baltija Publishing, 2017. — Vol. 1. — P. 263–291.

15. Рамкова конвенція про охорону та сталий розвиток Карпат [Електронний ресурс] : Закон України від 07 квіт. 2004 р. № 1672-IV. — Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_164#Text.
16. Про місцеве самоврядування в Україні [Електронний ресурс] : Закон України від 21 трав. 1997 р. № 280/97-ВР. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>.
17. Про місцеві державні адміністрації [Електронний ресурс] : Закон України від 09 квіт. 1999 р. № 586-XIV. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text>.
18. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року [Електронний ресурс]: Постанова КМУ від 6 серп. 2014 р. № 385. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF>.
19. Договір між Україною і Республікою Польща про добросусідство, дружні відносини і співробітництво [Електронний ресурс] : Постанова ВР України від 17 верес. 1992 р. № 2611-XII. — Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/616_172#Text.
20. Договір про основи добросусідства та співробітництва між Україною і Угорською Республікою [Електронний ресурс] : Постанова ВР України від 01 лип. 1992 р. № 2527-XII. — Режим доступу: http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=348_004.
21. Договір про добросусідство, дружні відносини і співробітництво між Україною та Словачською Республікою [Електронний ресурс] : Постанова ВР України від 24 лют. 1994 р. № 4022-XII. — Режим доступу: http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=703_150.
22. Договір про відносини добросусідства і співробітництва між Україною та Румунією [Електронний ресурс] : Закон України від 17 лип. 1997 р. № 474/97-ВР. — Режим доступу: http://www.zakon.nau.ua/doc/?code=642_003.
23. Угода між Урядом України та Урядом Республіки Молдова про співробітництво між прикордонними областями України та адміністративно-територіальними одиницями Республіки Молдова [Електронний ресурс] : Міжнародний документ від 11 берез. 1997 р. № 498_0226. — Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/498_026.
24. Пушак М. В. Інституційне забезпечення транскордонного співробітництва в Україні / М. В. Пушак // Транскордонне співробітництво як фактор активізації євроінтеграційних процесів: тези XVII Міжнар. наук.-практ. конф. (6–7 трав. 2008 р.). — Чернівці, 2008. — С. 68–70.
25. Розширення Європейського Союзу: вплив на відносини України з центральноевропейськими сусідами / Інститут регіональних та євроінтеграційних досліджень “ЄвропегіоУкраїна”. — Київ, 2004. — С. 100–131.
- Ukrainy v umovakh yevropeiskoi intehtatsii [The socio-economic effectiveness of the cross-border cooperation of Ukraine in the context of European integration]. *PhD thesis*. Lviv, 211 p. [in Ukr.].
3. Artiymov, I. V. (Ed.) (2014). Aktualni aspekty normatyvno-pravovoho zabezpechennia transkordonnoho spivrobitnytstva Ukrainy [Actual aspects of regulatory and legal provision of cross-border cooperation of Ukraine]. *Istoriia torhivli, podatktiv ta myta* [History of trade, taxes and duties]. 1, 98–104. [in Ukr.].
4. Katsal, I. (2019). Perevirka vytrat za proektamy v mezhakh prohram transkordonnoho spivrobitnytstva: zahalni kontsept i praktychni rekomendatsii [Verification of project costs within trans-border cooperation programs: general concept and practical recommendations]. *Visnyk MSFZ* [Bulletin of MSFZ]. 8. Retrieved from: https://msfz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/FZ001945 [in Ukr.].
5. Yevropeyska khartiya mistsevoho samovryaduvannya vid 15 zhovt. 1985 r. № 994_036. (1997) [European Charter of Local Self-Government: dated October 15, 1985 No. 994_036]. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text6 [in Ukr.].
6. Kalat, Y. A. (2017). Perspektyvy rozvytku instytutsionalizovanykh form transkordonnoho spivrobitnytstva v Ukraini [Prospects for the development of institutionalized forms of cross-border cooperation in Ukraine]. *Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy* [Socio-economic problems of the modern period of Ukraine]. 5, 92–97. [in Ukr.].
7. Pro transkordonne spivrobitnytstvo: Zakon Ukrainy vid 24 chervnya. 2004 r. № 1861-IV [On cross-border cooperation: Law of Ukraine dated June 24, 2004 No. 1861-IV]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-15#Text> [in Ukr.].
8. Implementation of the European Neighborhood Policy in Ukraine: achievements of 2012 and recommendations for further actions (21/03/2013) [Implementation of the European Neighborhood Policy in Ukraine: achievements of 2012 and recommendations for further actions (21/03/2013)]. Retrieved from: http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/press_corner/all_news/news/2013/2013_03_21_2_uk.htm. [in Ukr.].
9. Pro zatverdzhennia Derzhavnoi prohramy rozvytku transkordonnoho spivrobitnytstva na 2021–2027 roky: Postanova KМУ vid 14.04.2021 r. № 408 [Approval of the State Program for the Development of Cross-Border Cooperation: Directive of the Cabinet of Ministers of Ukraine from April 14, 2021 No. 408]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/408-2021-p> [in Ukr.].
10. Pro stymulyuvannya rozvytku rehioniv: Zakon Ukrainy vid 08 veresnya 2005 r. № 2850-IV [On stimulating the development of regions: Law of Ukraine dated September 8, 2005 No. 2850-IV]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2850-15#Text>. [in Ukr.].
11. Derzhavna prohrama rozvytku transkordonnoho spivrobitnytstva na 2007–2010 rr.: Postanova vid 27 hrudnya 2006 r. № 1819 [State program for the development of cross-border cooperation for 2007–2010 Resolution of December 27, 2006 No. 1819]. Retrieved from: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1819-2006-%D0%BF>. [in Ukr.].
12. Derzhavna prohrama rozvytku transkordonnoho spivrobitnytstva na 2011–2015 rr.: Postanova vid 01 hrudnya 2010 r. № 1088 [State program for the development of cross-border cooperation for 2011–

REFERENCES

1. Parkhomenko, V. V. (2020). Problemy ta perspektyvy transkordonnoho spivrobitnytstva v Ukraini [Problems and prospects of cross-border cooperation in Ukraine] *Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii statystyky, obliku ta audytu* [Scientific Bulletin of the National Academy of Statistics, Accounting and Auditing]. 4, 77–85. [in Ukr.].
2. Markovych, V. V. (2017). Sotsialno-ekonomichna efektyvnist transkordonnoho spivrobitnytstva

- 2015: Resolution of December 1, 2010 No. 1088]. Retrieved from: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1088-2010-%D0%BF/paran14#n14> [in Ukr.].
13. Derzhavna prohrama rozvytku transkordonnoho spivrobitnytstva na 2016-2020 rr.: Postanova vid 23 serpnia 2016 r. № 554 [State program for the development of cross-border cooperation for 2016-2020: Resolution No. 554 of August 23, 2016]. Retrieved from: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/554-2016-%D0%BF>. [in Ukr.].
 14. Kukharska, N. O.; Žukovskis, J., & Shaposhnikov, K. (Eds.) (2017). Transkordonne spivrobitnytstvo yak forma rozvytku ekonomichnykh vidnosyn Ukrayiny na rehionalnomu rivni [Cross-border cooperation as a form of development of economic relations of Ukraine at the regional level]. *Management of modern socio-economic systems: collective monograph*. Kaunas, Lithuania. Vol. 1, P. 263–291. [in Ukr.].
 15. Ramkova konventsiya pro okhoronu ta stalyy rozvytok Karpat. Zakonom № 1672-IV vid 07.04.2004 [Framework Convention on the Protection and Sustainable Development of the Carpathians. By Law No. 1672-IV dated April 07, 2004]. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_164#Text. [in Ukr.].
 16. Pro mistseve samovryaduvannya v Ukrayini: Zakon Ukrayiny vid 21 travnya 1997 r. № 280/97-VR [On local self-government in Ukraine: Law of Ukraine dated May 21, 1997 No. 280/97-BP]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>. [in Ukr.].
 17. Pro mistsevi derzhavni administratsiyi: Zakon Ukrayiny vid 09 kvitnya 1999 r. № 586-XIV [On local state administrations: Law of Ukraine dated April 9, 1999 No. 586-XIV]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text> [in Ukr.].
 18. Derzhavna stratehiya rehional'noho rozvytku na period do 2020 roku. Postanova KМУ vid 6 serpnia 2014 r. № 385 [State strategy of regional development for the period until 2020. Resolution of the CMU of August 6, 2014 No. 385]. Retrieved from: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF> [in Ukr.].
 19. Dohovir mizh Ukrayinoyu i Respublikoyu Pol'shcha pro dobrosusidstvo, druzhni vidnosyny i spivrobitnytstvo. Postanova VR vid 17 veresnya 1992 r. № 2611-KHII [Agreement between Ukraine and the Republic of Poland on good neighborliness, friendly relations and cooperation. Resolution of the Verkhovna Rada of September 17, 1992 No. 2611-XII]. Retrieved from: http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=616_172 [in Ukr.].
 20. Dohovir pro osnovy dobrosusidstva ta spivrobitnytstva mizh Ukrayinoyu i Uhorskoyu Respublikoyu. Postanova VR vid 01 lypnya 1992 r. № 2527-KHII [Agreement on the foundations of good neighborliness and cooperation between Ukraine and the Republic of Hungary. Decree of the Verkhovna Rada of July 1, 1992 No. 2527-XI]. Retrieved from: http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=348_004 [in Ukr.].
 21. Dohovir pro dobrosusidstvo, druzhni vidnosyny i spivrobitnytstvo mizh Ukrayinoyu ta Slovats'koyu Respublikoyu. Postanova VR vid 24 lyutoho 1994 r. № 4022-KHII [Agreement on good neighborliness, friendly relations and cooperation between Ukraine and the Slovak Republic. Verdict of the Verkhovna Rada of February 24, 1994 No. 4022-XII]. Retrieved from: http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=703_150 [in Ukr.].
 22. Dohovir pro vidnosyny dobrosusidstva i spivrobitnytstva mizh Ukrayinoyu ta Rumuniyeyu. Zakon vid 17 lypnya 1997 r. № 474/97-VR [Treaty on good-neighborly relations and cooperation between Ukraine and Romania. Law of July 17, 1997 No. 474/97-VR]. Retrieved from: http://www.zakon.nau.ua/doc/?code=642_003 [in Ukr.].
 23. Uhoda mizh Uryadom Ukrayiny ta Uryadom Respubliki Moldova pro spivrobitnytstvo mizh prykordonnyimi oblastyamy Ukrayiny ta administratyvno-terytorialnyimi odynitsyamy Respubliki Moldova. Mizhnarodnyy dokument vid 11 bereznia 1997 r. № 498_0226 [Agreement between the Government of Ukraine and the Government of the Republic of Moldova on cooperation between the border regions of Ukraine and the administrative-territorial units of the Republic of Moldova. International document dated March 11, 1997 No. 498_0226]. Retrieved from: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/498_026 [in Ukr.].
 24. Pushak, M. V. (2008) Instytutysnye zabezpecheniya transkordonnoho spivrobitnytstva v Ukrayini [Institutional support of cross-border cooperation in Ukraine] *Transkordonne spivrobitnytstvo yak faktor aktyvizatsii yevrointehratsiynykh protsesiv* [Cross-border cooperation as a factor in the activation of European integration processes: XVII International. science and practice conference (May 6–7)]. Chervnivtsi, P. 68–70. [in Ukr.].
 25. (2004). Rozshyrennya Yevropeyskoho Soyuzu: vplyv na vidnosyny Ukrayiny z tsentralnoyevropeyskymy susidamy [Expansion of the European Union: impact on Ukraine's relations with its Central European neighbors]. Kyiv, P. 100–131. [in Ukr.].

N. I. HORNOSTAI, Senior Researcher

REGULATORY FRAMEWORK FOR CROSS-BORDER COOPERATION IN UKRAINE

Abstract. Cross-border cooperation covers joint actions aimed at establishing and deepening economic, social, scientific, technological, environmental, cultural and other ties between the subjects and participants of these relations in Ukraine and the relevant subjects and participants of such relations in neighbouring states, within the competence defined by national legislation. The development of cross-border cooperation can become an effective tool to accelerate Ukraine's integration into the European Economic Area.

The institutional and legal framework for the development of cross-border cooperation in Ukraine consists of international legal instruments ratified by Ukraine, interstate agreements, national legislation, interregional agreements, as well as agreements between participants, including Euroregional entities, relating to cross-border cooperation.

The article examines the peculiarities of legal regulation of cross-border cooperation in Ukraine. The author analyses the main international and national regulations that ensure the effectiveness of cross-border cooperation

at various levels. Attention is focused on the need to bring Ukrainian legislation in line with European legal norms. The author also analyses the current state of cross-border cooperation in Ukraine, identifies the main problems and outlines the prospects for its development.

Keywords: cross-border cooperation, legal framework, pan-European norms and principles, Madrid Convention, Euroregional cooperation.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРА

Горностай Наталія Ігорівна — с. н. с., ДНУ “Український інститут науково-технічної експертизи та інформації”, вул. Антоновича, 180, м. Київ, Україна, 03150; +38 (044) 521-00-34; gornostai@uintei.kiev.ua; ORCID: 0000-0003-0383-7132

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Hornostai N. I. — Senior Researcher, State Scientific Institution “Ukrainian Institute of Scientific and Technical Expertise and Information”, 180, Antonovycha Str., Kyiv, Ukraine, 03150; +38 (044) 521-00-34; gornostai@uintei.kiev.ua; ORCID: 0000-0003-0383-7132

<http://doi.org/10.35668/2520-6524-2024-3-06>

УДК 339.9:327

С. П. ІГНАЦЕВИЧ, канд. екон. наук, с. н. с.

ІСТОРІЯ УЧАСТІ УКРАЇНИ В ПРОЄКТАХ БІЛАТЕРАЛЬНОГО НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА: ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ І ГЕОПОЛІТИЧНІ ВИКЛИКИ

Резюме. Білатеральне науково-технічне співробітництво розвивається на двох рівнях: на макрорівні передбачає міждержавне співробітництво (угоди про співпрацю, міжурядові угоди тощо), а на мікрорівні – прямі угоди між науковими установами чи організаціями різних країн. У статті розглянуто історію становлення білатерального співробітництва, розкрито суть ключових трансформаційних процесів на шляху розвитку білатерального науково-технічного співробітництва в Україні, а також проаналізовано тенденції розвитку білатерального співробітництва та основні його показники за останні сім років. Окреслено подальші вектори розвитку білатерального співробітництва в Україні та наголошено на необхідності створення системи моніторингу результатів білатеральних проєктів та оцінювання ефективності їхньої реалізації.

Ключові слова: білатеральні проєкти, науково-технічне співробітництво, інновації, спільні проєкти, курси.

ВСТУП

Науково-технічне співробітництво з країнами Європи має досить глибоку історію, а сучасний період розвитку припадає на останні десятиліття XX століття. Саме тоді внаслідок

світової економічної кризи стали актуальними питання науково-технічного розвитку з метою задоволення зростаючих потреб населення. Всередині ж XX ст. науково-технічне співробітництво розвивалося переважно всередині,